

A ŽIVA KRUNICA TÁRSULAT (ÉLŐ RÓZSAFÜZÉR TÁRSULAT) HORVÁT SAJTÓJA*

A társadalom különböző szervezeteinek, közösségeinek és intézményeinek a kutatása interdiszciplináris jellegű. Azok a szervezeti keretek, amelyeket a társadalomtudományok leírnak, értelmeznek, működésüket prognosztizálják és ellenőriznek, leginkább a gazdaság, a közigazgatás, valamint a politika területéről származnak.² Vannak azonban kevésbé kutatott közösségek és szervezetek, köztük sorolhatjuk a vallásos élet szervezeteit is. Ez utóbbiakat általánosan úgy határozhatjuk meg, mint környezetük felé nyitott rendszereket, amelyek időben folyamatosan működnek, sajátos célokat követnek, egyénekből, egyének kis csoportjaiból szerveződnek, s sajátos tevékenységek koordinálásához szükséges meghatározott belső struktúrával rendelkeznek, amelyeket az esetek többségében sajátos munkamegosztás és a felelősség hierarchikus megosztása jellemez. Tömören úgy is megfogalmazhatjuk, hogy a szervezetek a társadalom olyan testületi szereplői, szociális képződményei, amelyekre az egyének anyagi és/vagy szellemi javaik egy részét önkéntesen átruházzák.³

A szervezet és kultúrája a benne résztvevők számára magától értetődő és az esetek többségében nem reflektált,⁴ azonos értékek alapján közös tájékozódást nyújt tagjainak, egységessé és koherenssé teszi a társadalmi cselekvést.⁵ A szervezeti kultúra egy tanulási folyamat eredményeként jön létre, tájékozódási és értelmezési lehetőséget biztosít egy összetett, bonyolult világban, cselekvési programot nyújt, azonos kulturális tradíció alapján való cselekvést jelent, nem kizárólag tudatosan tanult tehát.⁶

A szervezetnek van tehát kultúrája, amely a társadalom érvényes kulturális rendszeréhez képest szűkebb és kevésbé sokrétű,⁷ de gyakran magát a szervezetet is kultúra részének tartják. Ezt a szociálpszichológia *szervezeti kultúrájának* nevezi. Megalapozásában legnagyobb szerepe a szervezetet létrehozó embereknek van, akik megfogalmazzák a szervezet működésének alapját jelentő értékeket és normákat.⁸

* A kutatást az OTKA 68325 pályázata támogatta.

2 CSEPELI 2001.

3 KLIEBER 1999. 24.

4 CSEPELI 2001. 302. Csepeli ezt a viszonyulást „természetesnek”, „magától értetődőnek” nevezi.

5 CSEPELI 2001. 303.

6 CSEPELI 2001. 303. Ezt Csepeli tudatos szervezeti szocializációnak nevezi.

7 CSEPELI 2001. 302.

8 CSEPELI 2001. 302.

A szervezeti kultúra megteremti a saját idejét és saját terét is: megjelennek a szervezet ünnepei, tárgyi szimbólumai, a közösségi élet színterei és a mindennapi élet rítusai, szokásai.⁹ Ezek alapján és segítségével hozható létre a szervezeti identitás, amelynek alapján az egyén a csoporthoz tartozás pozitív attitűdjét alakítja ki, s megfogalmazza a másik csoporttól, szervezettől való elkülönülését.¹⁰

A különböző típusú közösségekhez, köztük a vallásos társulatokhoz tartozás valóságos vagy pedig csak imaginárius társadalmi kapcsolatai az egyén számára egyfajta társadalmi biztonságérzetet jelentenek. Az egyén számára a „ki vagyok én” kérdése mellett a „hová tartozom” kérdésére is feleletet adhatnak. A kapcsolatok hiánya ugyanis bizonytalanságérzést kelthet.¹¹ Ezt csökkentheti ugyan a valahová tartozás tudata, de a (vallásos és nem vallásos) ember számára még így is számos bizonytalansági tényező fennmaradhat: miért szenvedek, miért leszek/vagyok beteg, mi lesz velem halálom után, stb. A vallásos társulatok, úgy tűnik, tagjaik részére spirituális segítséget, jelenthetnek ebben a vonatkozásban. Ez adta és adja vonzerejüket a múltban és a jelenben, sokan ezért csatlakoztak, csatlakoznak hozzájuk. A vallás így a társadalmi tőkét (social capital) biztosítja és erősíti nemcsak az egyén, hanem a közösség javára.¹² A lélektani tényezők a kultúra más területének, egészének értelmezése szempontjából is fontosak. A kulturális különbségek mögött sem csak objektív okok húzódnak meg, hanem számos esetben lélektani tényezők.¹³

Nem minden szervezet jelent egyúttal közösséget is. Az emberek közötti kapcsolatok sokszor megmaradnak a felszínes érintkezések, a lazább kapcsolatháló szintjén, s nem intézményesülnek. Ám szerepük ekkor is nagyon jelentős. Egyfajta biztonságos „kikötőt” jelentenek a valahová tartozás tudatában, biztosíthatják a csoport segítségét, azaz elsősorban kis szolgálatokat nyújthatnak, érzelmi segítséget adhatnak a mindennapok feszültségeinek kezelésére.¹⁴

A vallásos társulatok, egyesületek összetett társadalmi szerepkört vállaltak és vállalnak magukra. Kutatásuk ezért számos tudományterület feladata. A katolikus társulatok kutatását nehezíti a társulatok és kutatásuk nemzetközisége. A különböző tudománytörténeti tradíciók következtében egyes országokban eltérő az érdeklődés a társulatok iránt, s különböző a megközelítés szemlélete is. Mindezt politikai és ideológiai vonatkozások is színezik. Egészen más képet mutat a nyugat-európai kutatástörténet, mint a kelet-közép-európai országok kutatástörténete.

A közép-európai országok sajátos 20. századi történelem folytán országonként másképp alakult az egyházi élet, a vallásos népelet, egyáltalán a vallási kultúra, s ebben a vallásos társulatok működése és kutatásának története. Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a második világháború utáni évtizedek létező szocializmusa alatt a vallási tematika erősen háttérbe szorult az említett térségben. Mindenütt a vallás- és egyházellenes marxista ideológia következtében, de ezt

9 CSEPELI 2001. 303.

10 CSEPELI 2001. 303.

11 BENDA-BECKMANN, F. – BENDA-BECKMANN, K. 2000.

12 SMIDT 2003. 1-6, 211-222.

13 KÓSA 1990. 78.

14 WELLMAN – CARRINGTON – HALL 1988. 130-184.

néhány helyen, például Romániában és Jugoszláviában még jobban megterhelte az államvallássá lett ortodoxia ellenkezése a római katolikus, egyáltalán nyugati keresztény vallásgyakorlási formák kutatásával kapcsolatosan.

A vallásos társulatok kutatása Horvátországban

A horvát vallási néprajzi kutatásokról (research in ethnology of religion) tanulságos áttekintés született a közelmúltban. Ebből kiderül, hogy a vallási témák kutatásának háttérbe szorításának nemcsak az 1945-1990 között Jugoszláviában (Horvátország ennek része volt) uralkodó szocializmus átideologizált légköre a felelős.¹⁵ Befolyásolta ezt még az a körülmény is, hogy az 1920-ban uralkodóvá vált szerbek ortodoxok voltak. Ezek eredőjeként hatott az a felfogás, hogy a horvát néprajznak a horvát kultúrtörténeti orientációjú kérdésekkel, vallási vonatkozásban ezért a kereszténység előtti horvát (szláv) mitológiával, hiedelmekkel és a néppel (=paraszság) kell foglalkoznia, s nem a városi eredetű jelenségek vizsgálatával.¹⁶ A vallásos élet, a vallás, a vallásgyakorlás kérdései tehát elsősorban egy mitológiai rekonstrukció igényeként, majd pedig a mai hiedelmek és rítusok történeti forrásvidékeként s nem a populáris keresztény vallásgyakorlat tanulmányozásaként jelentek meg. Az 1980-1990-es évek kutatásaiban mind erőteljesebben megjelenő antropológiai szempontok azonban a vallási jelenségeket és a vallás társadalmi szerepét is előtérbe hozták abból a szempontból, hogy azok hogyan befolyásolják a hatalmi struktúrákat, valamint a népi kultúra átalakulását. A vallási rítusok társadalmi és szimbolikus szerepét értelmezik, illetőleg a népi kultúra krisztianizálását vizsgálják az újabb munkák. Mindezek a tanulmányok, amelyek az említett szempontokat alkalmazták, főleg az 1990-es évek demokratikus politikai fordulata után készültek,¹⁷ jelezvén, hogy az ideológiai és politikai összefüggések hogyan determinálják a tudományos kutatást (is).

A horvát történeti irodalomban élesen elkülönítik a horvát tengerparti települések és Zágráb környékének, Szlavóniának vallásos egyesületeit. A tengerparti településeken, Dalmáciában a társulatok a 20. századig erős olasz hatást mutattak. Nemcsak nyelvhasználatukban (dalmaták), hanem működésükben is az olasz egyesületekhez hasonlítottak. Ezért ezek érdekesebbek a kutatás számára. A Zágráb környéki, a zágrábi és a szlavóniai fraternitások pedig inkább az osztrák és a magyar társulatokkal mutattak hasonlóságot. Ez például a társulati patrocíniumok különbözőségében is megmutatkozik. A történeti kutatások az 1990-es években, elsősorban a politikai fordulat és a horvát önállóság visszanyerése után kezdődtek. Az isztriai történeti levéltárnak ekkor indult el az évkönyve, a *Vjesnik Istarskog Arhiva* = VIA, amelyben néhány tanulmány, kutatási beszámoló a vallásos társulatokról már napvilágot látott.

A fontos elemzéseknek és forrásközléseknek helyet adó, 1977-ben alapított *Croatica Christiana Periodica* című folyóirat is több tanulmányt tett közzé a

¹⁵ ŠANTEK 2004. 23-24.

¹⁶ ŠANTEK 2004. 24.

¹⁷ ŠANTEK 2004.

társulatokról az 1990-es években. Az 1997-es és 1998-as évfolyamában tematikus összeállítást közölt a horvátországi vallásos társulatokról *Bratovštine u Hrvatskoj* illetőleg *Bratovštine na Hrvatske prostorima* címmel. A mai horvát tengerpart egykori dalmát városai és vallásos társulatai – ahogy már utaltunk rá – a figyelem előterében állnak.¹⁸ T. Slavka Petrić a šibeniki (Sebenico) egyesületeket az egyes templomokhoz kötődésükben mutatja be. Ez az egyesületi élet gazdag és kiterjedt, hiszen Šibenik püspöki székváros számos templommal.¹⁹ A tengerpart településeinek társulatai még a középkorban gyökereztek. Fontos szerepük volt a helyi társadalmakban, hogy tagjaikat területi, foglalkozási és réteg-hovatartozásuk vállalásában segítsék. Ispotályokat állítottak fel, részt vettek a szegénygondozásban. A fennmaradt jegyzőkönyvek és anyakönyvek őrzik a tagok kötelességeit és jogait. A tagság adományaiból a vizsgált térségben templomok, kápolnák és oltárok épültek, amelyek máig őrzik e 16-17. századi társulatok emlékeit.²⁰ A tengerpart közeli szigetek Mária-társulatainak gyökerei pedig visszanyúlnak a középkorba. Működésük tárgyi emlékei (templomok, kápolnák, oltárok), Mária ünnepeinek megtartása erős Mária-tiszteletről tanúskodnak. A legrégebb keretek közé a Mária mennybemenetele társulatok tartoznak, tagjai közé bárkit, laikusokat is felvettek. Emellett számos más, kisebb társulat is működött a szigeteken, mint például a rózsafüzér társulatok.²¹ Megismerjük a Horvátországon kívül élő horvát közösségek életét is (Róma, Velence), akik például Velencében Szent György és Tripun védnöksége alatt társulatot szerveztek, amelynek IV. Sixtus pápa búcsú kiváltságokat adományozott.²² A dalmát vallásos társaságok iratainak többsége a késő középkortól kezdve egészen a 18. századig olasz nyelven íródott.²³ A *Croatica Christiana Periodica* folyóiratban közölt tanulmányokból szerzünk tudomást jó néhány korábbi tanulmányról, könyvről, amelyek a vallásos társulatok múltjával foglalkoznak.²⁴

A magyarokkal közvetlenül érintkező Duna menti horvátok társulati életéről csak elszórt adatokat ismerünk, főleg a helytörténeti irodalomból, amelyek a rózsafüzér társulatok működésére vetnek némi fényt.²⁵

Rózsafüzér társulati folyóiratok

A 19. század második felében az alfabetizáció, az iskoláztatás, a postaszolgálat és a tömegközlekedési hálózat rohamos kiterjedésével létrejött a tömegkommunikáció

18 ČORALIĆ 1991.

19 PETRIĆ 1997.

20 BENYOVSKY 1998.)

21 ŠTOKOVIĆ 1992-1993

22 ČORALIĆ 1998.

23 KOVAČIĆ 1998.

24 A régiek sorából kiemelhető Gelcich, G. munkája *Le Confraternite in Dalmazia* címmel és Vojnović, K. monográfiája *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici dubrovačkoj od 13. do konca 18 vijeka*. Az újabbak közül pedig Black, Ch., aki *Le confraternite italiane del cinquecento* címmel írt könyvet. GELCICH 1885.; VOJNOVIĆ 1899., BLACK 1992.

25 SEKULIĆ 1985.

megjelenésének feltétele és háttere Horvátországban is. Az iparosodás révén bekövetkezett nagy társadalmi mobilitás is megkívánta, hogy az emberek valamilyen közvetítő eszközök segítségével elérjék egymást, hogy a gazdasági és a politikai közélet szereplői új csatornákat találjanak gondolataik, törekvéseik tömegekhez eljuttatására. A társadalmi nyilvánosság szinterei megváltoztak, kitágultak. Míg korábban a hivatalok, a templom, az egyesület, a szűkebb (vérségi, szomszédsági) közösség elégséges keretet és híryananyagot szolgáltatottak a tájékozódáshoz és megélhetéshez, ezek a keretek a 19. század második felére elégtelennek bizonyultak, részben meg is szűntek. A vallási propaganda új formái jelentek meg.²⁶

A katolikus egyház a Magyar Királyságban hosszú ideig nem tudott mit kezdeni a gyorsan szaporodó folyóiratokkal, havi- és hetilapokkal, majd napilapokkal, bennük sokáig elsősorban a szekularizáció eszközét, a szabadelvű gondolatok terjesztési csatornáját látta.²⁷ Az ország magyar és horvát része késésben volt a birodalom osztrák és cseh részével összehasonlítva, de különösen a német és francia, illetőleg más nyugati országok felekezeti sajtójával,²⁸ és a pápaság álláspontjával való összevetésben is.²⁹

XIII. Leó, a rózsafüzéres pápa, már az 1870-es évek végén sürgette a magyarországi klérust, hogy a sajtó kínálta lehetőségeket a hitterjesztés és a világegyház céljainak szolgálatába állítsák.³⁰ A lassú változás egyik jele volt az 1885-ben elindított magyar nyelvű rózsafüzéres folyóirat, *A legszentebb Rózsafüzér Királynéja* című havilap megjelentetése. E hitbuzgalmi réteglap kiadása tekintetében is bizonyos késést figyelhetünk meg, de talán nem olyan nagyot, mint általában a modern világi sajtó vonatkozásában.

Az Élő Rózsafüzér folyóiratai Európában

Az Élő Rózsafüzér propagálására és irányítására az első, folyamatosan megjelenő folyóiratot az Élő Rózsafüzér keletkezésének városában, Lyonban alapították 1860-ban *La couronne de Marie. Organe mensuel de la dévotion du très Saint Rosaire* címmel.³¹ Francia földön Szent Domokos rendjének külön is volt folyóirata, a szintén 1860-tól megjelenő *L'année dominicaine. Revue mensuelle illustrée* címmel, amelyet viszont Párizsban adtak ki.³² Az angol rózsafüzéres újság, *The Monthly Magazine of the Holy Rosary* először 1879-ben jelent meg Londonban.³³ 1885-ben csatlakozott hozzá a párja *The Rosary* című havonta megjelenő folyóirat.³⁴ A belgiumi flamand

²⁶ E gondolatokról más összefüggésben ír Lipták Dorottya. V.ö.: LIPTÁK 2002. 13-28. A katolikus sajtó első összefoglalását Dezsényi Béla adta. Lásd: DEZSÉNYI 1943.

²⁷ DERSI 1973. 11.

²⁸ DERSI 1973. 7-18. Lásd még Lipták 2002. aki magyar, osztrák és cseh szórakoztató folyóiratokat hasonlít össze.

²⁹ DERSI 1973. 11-13.

³⁰ Idézi: DERSI 1973. 7-13.

³¹ LEIKES 1886. 113.

³² LEIKES 1886. 113.

³³ LEIKES 1886. 113.

³⁴ LEIKES 1886. 114.

és vallon (francia) nyelvű közösség 1875-ben indította el rózsafüzéres folyóiratait *Le propagateur du Rosaire*. Bulletin mensuel, illetőleg *De Rozenkrans*. Maandschrift címmel, mindkettőt Leuvenben.³⁵ 1879-től publikálták a másik flamand (holland) nyelvű folyóiratot a hollandiai Hertogenbosch-Zwolle-ban ugyancsak *De Rozenkrans* címen.³⁶ Berlinben indult 1878-ban a rózsafüzér német folyóirata *Der Marien-Psalter* címmel mint havilap, de 1881-től már Dülmenben adták ki.³⁷ A dél-európai országok közül Spanyolországban és Itáliában jelentek meg még ebben a korai időszakban rózsafüzéres havilapok. Spanyolországban, Madridban a Portugáliában is terjesztett *La Voz Dominicana*, illetőleg az olaszországi Ferraraban az *Il Rosario* és Pompeiben az *Il Rosario e la Nuova Pompei*, mindkettő 1884-ben.³⁸ 1898-ban indult a lengyelek rózsafüzéres folyóirata a *Róża Duchowna*. Az 1939-ig Lwow-ban megjelenő folyóirat cikkei általában a domonkos rendi élettel, a rózsafüzér társulatokkal foglalkoztak. A máriás tematika, a vallásos költészet sem hiányzott a számokból. S a Katolikus Akció hírei is helyet kaptak a hasábkokon.³⁹ Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy az Élő Rózsafüzér első lengyel nyelvű kiadványa már 1841-ben megjelent Poznańban, s ezt követően szinte minden évtizedben kiadtak nagyobb városokban egy-egy szabálykönyvet, imakönyvet.⁴⁰

Ha ezeket a dátumokat vesszük tekintetbe, a magyar nyelvű rózsafüzéres lap a maga 1885-ös, a horvát lap az 1895-ös alapítási évével a kései alapításúak közé tartozik.

Az Élő Rózsafüzér horvát folyóirata

Horvátul a 19. század végén, 1895-től jelent meg a rózsafüzér társulati havi folyóirata *Gospina Krunica* címmel.⁴¹ Mindvégig a domonkos rend gondozásában adták ki. A rózsafüzéres folyóiratot a tengerparti Splitben és Siečnj-ben alapították. Csak valamikor az első világháború előtt vagy alatt költözhetett a szerkesztősége Zágrábba. Sem a Zágrábba költözés időpontját, sem az első szerkesztő nevét nem sikerült kiderítenem. De a IV. évfolyamot már P. Angjeo-Maria Miškov domonkos rendi szerzetes szerkesztette. A Zágrábba költözés időpontjaként az 1917. évet valószínűsíthetjük, mert ekkor – a cím megtartásával – valószínűleg új évfolyamszámozást vezettek be. Ez azután következetes és folyamatos egészen 1944-ig.⁴² !

Magam a zágrábi Horvát Nemzeti Könyvtárban néztem át a horvát nyelvű rózsafüzéres nyomtatványok (nagyon hiányos) gyűjteményét. A *Gospina Krunica* című folyóiratnak megtaláltam az 1, 4, 14-19, 21-26. számát. A többi hiányzik.

35 LEIKES 1886. 113-114.

36 LEIKES 1886. 114.

37 LEIKES 1886. 114.

38 LEIKES 1886. 114.

39 ZIELIŃSKI (szerk.) 1981. 252-253.

40 ESTREICHER IV. 132-133.

41 Összegyűjtésük még Horvátországban is várat magára.

42 Egy évfolyam-elszámolást azonban találtunk: 1940-ben a 25. évfolyamot írják, s 1941-ben ismét. 1944-ig pedig valószínűleg nem jelent meg a folyóirat, hiszen az 1944-es évfolyam a 26. kötetszámot viseli.

Ezekből az évfolyamokból csak az 1-14. megjelenése esett a közös országhoz, a Magyar Királysághoz tartozás időszakára, amikor a katolikus egyház is azonos keretben működött. A 4. évfolyamot még Splitben nyomtatták, a 14. évfolyam azonban már Zágrábban jelent meg. Nem lehet tudni, mikor történt a változás. A folyóirat Zágrábba költözése valószínűleg a horvát főváros fontosságának megnövekedését jelzi, azt, hogy a zágrábi püspökség mindinkább átvette a katolikus egyház horvátországi irányításának szerepét.

A folyóirat címlapján Mária mint a Rózsafüzér Királynéja átnyújtja az olvasót Szent Domonkosnak és Siena-i Szent Katalinnak. Tartalmilag elmélkedések, versek, a rózsafüzér társulati hírek, a rózsafüzér története jelentős. A számozott hírekben főleg a horvát egyház, majd Róma és harmadsorban a világegyház eseményei bukkannak föl. Az 1934-es folyóiratban az októberi ájtatosság bevezetésének ötven éves évfordulójáról írtak.⁴³

Az 1940-es rózsafüzéres kalendárium a ljubljanei Élő Rózsafüzér társulat történetéről írt. A későbbi Szlovénia területén 1849-1850-ben jelentek meg az első élő rózsafüzéres kiadványok szlovén nyelven. A rózsafüzérnek itt ebben az időben még az erős német hatás következtében *roženkrans* a neve.⁴⁴

Magyarország azonban – egy-két egyházi hierarchiára tett megjegyzés kivételével – még az 1918 előtti perszonálunió éveiben sem szerepel a folyóirat cikkeiben. Csupán az 1939-es évfolyam foglalkozik a budapesti XXXIV. Eucharisztikus Kongresszussal, s ugyanebben az évfolyamban pedig olvasható egy hosszú, Árpád-házi Boldog Margitról szóló cikk. Tóth Tihamér veszprémi püspök cikke után a júliusi számban hosszú, fényképekkel illusztrált beszámoló jelent meg a kongresszusról.⁴⁵ Figyelemre méltó, hogy az 1935-ös ljubljanei eucharisztikus kongresszusról nincs olyan részletes beszámoló, mint a későbbi budapestiről. Az 1938. júniusi számból értesülünk, hogy elkészült az első horvát katolikus hangos film. Az 1941. évfolyam május-júniusi száma köszönti Ante Pavelić-et, s az ország függetlenségét. Az 1930-tól fellelhető évfolyamok gyakran hoznak cikkeket Lourdes-ről, Fatimáról, lourdes-i zárandoklatokról, jelezvén, hogy szoros kapcsolat van a Lourdes-i Szűzanya tisztelete és a rózsafüzér áhítat között. Az 1930-as évek elején mind sűrűbben olvashatunk a gyermek rózsafüzéresekről. Legnagyobb számban azonban a Máriával, s a rózsafüzér társulatokkal foglalkozó írások olvashatók. 1935-ben megtudjuk például, hogy a máriabisztricei Szűzanyának egy arany rózsafüzért adományoztak. Az 1930. XIV. évfolyam egyik cikke a rózsafüzér történetét ismerteti. Alkalmanként Horvátországban is meg kellett magyarázni a különböző rózsafüzér társulatok lényegét, egymáshoz való viszonyát (bratovština sv. Krunice, Vješna Krunica, Živa Krunica) csakúgy, mint Magyarországon. A domonkos szerzetesrend is rendszeres szereplője a cikkeknek.

43 Jordan VICULIN O.P.: Pred 50. godina ... (K jubileju listopadske pobonosti).

44 Ignacije DUIŠIN: Iz povijesti jedne slovenske kruničarske bratovštine, in: Kalendar Gospine Krunice za godinu 1940. Godina VII. Zagreb, 119-121.

45 Eugen KORNEFIND: Blažena Margareta djevica, reda Sv. Dominika, kćerka kralja Bele IV. in: Kalendar Gospine Krunica. VI. Zagreb, q939. 45-48.

1937-ből megtaláltam a horvát rózsafüzér társulatok szabálykönyvét: Opći kurničarski pravilnik (Zagreb).

A gyermekek rózsafüzér társulata: Mladi kruničari

Sajátos formája az élő rózsafüzérnek a gyermekek élő rózsafüzér társulata. Az 1930-as években Horvátországban nagy súlyt fektettek a gyerekek bevonására a rózsafüzér társulatba. Erről tanúskodik egy kis füzet 1932-ből, a Mladi kruničari. Hasonló volt a helyzet Magyarországon is. Ez a társulati forma is Franciaországból indult ki. P. Ignatius Bondy nevéhez kötődik, aki 1900 körül próbálkozott meg elképzelése valóra váltásával, s öt év alatt valóban tizenötezer gyermeket tudott ebbe az imatársulatba bekapcsolni. Más országok közül elsősorban Olaszországban talált visszhangra, jöllehet a Szentszék 1917-ben ezt a társulati formát is elismerte, s kiváltságokban részesítette.⁴⁶

Rózsafüzér a katonák számára

Az első világháború kitörésekor, 1914. február 12-én a zsinati kongregáció létrehozta a katonák számára az Élő Rózsafüzér társulatot. Ezt XV. Benedek pápa a francia tábori pap, Don Carlo Devuyt kérésére tovább fejlesztette és búcsúkiváltságokkal ellátta. Az Élő Rózsafüzért végző katonáknak lényegében ugyanazok a jogaik és kötelességeik voltak/vannak, mint más tagoknak azzal a kivétellel, hogy nem kell 15 tagú csoportot alkotniuk.⁴⁷ Miután a magyar hadseregben működött, valószínű, hogy nem lehetett ismeretlen a horvát katonák között sem. Nyomtatott nyomát azonban nem találtam meg.

Egyéb rózsafüzéres kiadványok horvát nyelven

A délszláv királyság felbomlása után (1941) ennek hasábjain Dr. Ladislav Vlašić írt egy tanulmányt a bácska-baranyai horvátok szellemi kultúrájáról, akik akkor ismét Magyarországon éltek.⁴⁸ A zágrábi Nemzeti Könyvtárban megtalálható a *Glasnik Žive Krunice. Vesti s groba častnoga sluga Božjega. 1944.* Az első szám közli az Élő Rózsafüzér statutumait.

Rövid írásom néhány adatot szolgáltatott a rózsafüzér horvát nyelvű folyóiratairól, nyomtatványairól. Ösztönzésnek szánom a *Gospina Krunica* című folyóirat

46 KIRSCH 1950. 345-348.

47 KIRSCH 1950. 344.

48 *Kalendar Gospine Krunice za godinu 1941. Godina VIII.* Zagreb, 134-148.

hiányzó számainak felkutatásához, más horvát nyelvű rózsafüzéres kiadványok összegyűjtéséhez. De leginkább ahhoz, hogy a horvát kutatók is vizsgálják meg a vallásos társulatok, köztük az Élő Rózsafüzér Egyesület mindennapi életét és működését, egyesületi és sajátos vallási kultúráját.

Kutatómunkámban, 2002-ben, Vitomir Belaj professzor segítségével kutatásokat végezhettem a teológiai fakultás könyvtárában, a domonkos rend kolostori könyvtárában és konzultációkat folytathattam horvát egyháztörténész szakemberekkel. Ezért köszönettel ajánlom rövid írásomat az ő köszöntésére!

Irodalom

BENYOVSKY, Irena

1998 Bratovštine u srednjovekovnim Dalmatinskim gradovima. *Croatica Christiana Periodica*, Broj, 41. Godina XXII. Zagreb.

BLACK, Ch.

1992 *Le confraternite italiane del cinquecento*. Milano, 1992.

ČORALIĆ, Lovorka

1998 Papa Siksto IV. i Hrvati: indulgencija Hrvatskoj bratovštini Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (1481. god.) *Croatica Christiana Periodica*, Broj 42. Godina XXII. Zagreb, 107-120.

DERSI Tamás

1973 *A századvég katolikus sajtója*. Irodalomtörténeti Füzetek. Budapest.

DEZSÉNYI Béla

1943 A magyar katolikus sajtó. Fejlődéstörténeti vázlat. *Regnum. Egyháztörténeti Évkönyv* 1942/1943. V. kötet. Budapest, 200-228.

ESTREICHER, Karol

Bibliografia Polska IV. Krakow 1870-1939. <http://estreicher.filg.uj.edu.pl/>

GELCICH, G.

1885 *Le Confraternite in Dalmazia*. Dubrovnik.

KIRSCH, Wilfried

1950 *Handbuch des Rosenkranzes*. (Summa Ss. Rosarii) I-II. Wien.

KOVAČIĆ, Joško

1998 Tri pravilnika bratovština u Hvaru iz 15., 1. i 17. stoljeća. *Croatica Christiana Periodica*, Broj 42., Godina XXII. Zagreb, 121-134.

LEIKES, P. Fr. Thoma Maria

1886 *Rosa Aurea*. De sacratissimo B. Mariae V. Rosario eiusque venerabili confraternitate deque rosario tum perpetuo tum vivente. Dülmen in Guestfalia.

LIPTÁK Dorottya

2002 *Újságok és újságolvasók Ferenc József korában*. Bécs – Budapest – Prága. Budapest, L'Harmattan.

PETRIĆ, T. Slavka

1997 Bratovštine u Šibeniku. *Croatica Christiana Periodica*, Broj 39. Godina XXI. Zagreb, 97-136.

ŠANTEK, Goran Pavel

2004 Research on Religion in Croatian Ethnology, in: Barna, Gábor (ed.) *Ethnology of Religion. Chapters from the European History of a Discipline*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 23-44.

SEKULIĆ, Ante

1985 *Mariajnski Pobožnosti podunavskih Hrvata*. Zagreb.

ŠTOKOVIĆ, Alojz

1992-1993 Bratovštine u središnjem dijelu Istre. *VIA (Vjesnik Istarskog Arhiva)* God. 2-3. sv. 2-3. str. 49-63.

VOJNOVIĆ, K.

1899 *Bratovštine i obrtno korporavije u Republici dubrovačkoj od 13. do konca 18 vijeka*, sv. I. Zagreb, 1899.

ZILIŃSKI, Zygmunt (szerk.)

1981 *Bibliografia katolickich czasopisu religijnych w Polsce 1918-1944*. Lublin.

Gospina Krunica I. 1895-

Mladi kruničari. Zagreb, 1932.

Kalendar Gospine Krunica. I. Zagreb.

Glasnik Žive Krunice. Viesti s groba častnoga sluge Božjega. 1944.